

Dobrohna Wójcik

"Uwarunkowania diety kobiet w Polsce", Bernard Hałaczek, Krystyna Ostrowska, Warszawa 1990 :
[recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 27/2, 175-177

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- Dąbmska I.: *Semiotyczne koncepcje w filozofii Kazimierza Twardowskiego*, w: *Znaki i myśli*, Warszawa 1975.
- Halpern R.: *Brentano F.*, Przegląd Filozoficzny 20(1917)307—308.
- Ingarden R.: *Działalność naukowa Kazimierza Twardowskiego*, w: *Z badań nad filozofią współczesną*, Warszawa 1963.
- Ingarden R.: *Filozofia w rozumieniu F. Brentano*, w: *Z badań nad filozofią współczesną*, Warszawa 1963.
- Łuszczewska-Romahnowa S.: *Teoria wiedzy Kazimierza Twardowskiego, Polska myśl filozoficzna i społeczna*, t. III, Warszawa 1977.
- Paczkowska-Łagowska E.: *Psychika i poznanie, Epistemologia Kazimierza Twardowskiego*, Warszawa 1980.
- Stögbauer A.: *Psychologia Wundta i jej geneza*, Lwów 1914.
- Tatarkiewicz W.: *Historia filozofii*, t. III, Warszawa 1958.
- Twardowski K.: *Filozofia a psychologia eksperymentalna*, Ruch Filozoficzny 3(1913)81—85.
- Twardowski K.: *List oficjalny do redakcji „Przeglądu Filozoficznego”*, Przegląd Filozoficzny 1904, s. 104.
- Twardowski K.: *Wybrane prace filozoficzne*, Warszawa 1965.
- Twardowski K.: *Z kongresu psychologii eksperymentalnej odbytego w kwietniu 1904 w Giessen*, Przegląd Filozoficzny 8(1905)91—101.
- Walfisz M.: *Obrona humanistyki w metodologii współczesnej*, Przegląd Filozoficzny 25(1922)95—142.
- Weryho W.: *Dziesięciolecie „Przeglądu Filozoficznego”*, Przegląd Filozoficzny ((1(1908)s. I—XX.
- Witwicki T.: *O stosunku treści do przedmiotu przedstawienia*, Księga Pamiątkowa Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Lwów 1931, 394—412.
- Witwicki W.: *Kazimierz Twardowski*, Przegląd Filozoficzny 22(1921) s. IX—XIX.
- Woleński J.: *Filozoficzna szkoła lwowsko-warszawska*, Warszawa 1985.
- Wundt W.: *Teoria poznania*, Warszawa 1889.
- Wundt W.: *Wstęp do filozofii*, Warszawa 1902.
- Zjazd, Ruch Filozoficzny 3(1913)222—223.

Bernard Hałaczek, Krystyna Ostrowska: *Uwarunkowania dzieciności kobiet w Polsce*, Warszawa 1990, ss. 104.

Problematyka poruszona przez Autorów pracy jest bardzo ważna społecznie z uwagi np. na planowanie długofalowej polityki państwa popierania, względnie ograniczenia liczby urodzeń, planowania pomocy dla rodzin wielodzietnych, planowania w dziedzinie oświaty, wychowania, zdrowia i wielu innych dziedzin życia społecznego.

Badanie uwarunkowań — faktycznych i postulowanych postaw prokreacyjnych dostarczają wyników ważnych dla tej działalności, nie tylko zresztą państwa, ale również różnych organizacji społecznych i religijnych. Istnieje jeszcze dodatkowy argument zwiększający aktualność tej pracy. Jest ona wydawana w okresie — postulowanych i przygotowywanych zmian dotyczących obecnie obowiązujących przepisów regulujących możliwość przerywania ciąży (z możliwości tej, jak wiadomo kobiety dość powszechnie korzystają). Trzeba zresztą powiedzieć, że dyskusja na ten temat, która kilka miesięcy temu rozgorzała w naszym

kraju i która z pewnością będzie kontynuowana — wywołała wiele emocji, doprowadzając do prezentowania rzeczowych, jak i irracjonalnych argumentów natury prawnej, filozoficznej, medycznej itp. W omawianych w pracy badaniach, pytano m. in. o stosunek respondentów do tej problematyki.

Praca składa się ze wstępu, 8 rozdziałów i zakończenia oraz wykazu literatury i aneksów. Autorzy opracowali obszerny kwestionariusz, w którym zawarli wiele pytań dotyczących ekonomicznych, biologicznych, środowiskowych, społecznych, psychologicznych i religijno-moralnych uwarunkowań dzietności badanych kobiet, a prócz tego stosowano testy psychologiczne — skróconą wersję kwestionariusza Eysencka do pomiaru ekstrawersji-introwersji oraz Test Taktyk — układu T. Rzepey i współpracowników.

Problem dzietności rozpatrywano w różnych aspektach ustalając cztery następujące wskaźniki: 1. dzietność aktualna (liczba posiadanych dzieci), 2. dzietność planowana (liczba dzieci planowana w okresie zawierania małżeństwa), 3. dzietność idealna (pogląd ile dzieci powinna mieć rodzina), 4. dzietność pożądana (liczba dzieci, które chce się jeszcze posiadać). Dysponowano próbą ogólnopolską obejmującą ponad 1200 kobiet w wieku od 17 do 55 lat. Badaniami objęto różne tereny (wielkie, duże i małe miasta oraz wsie) zróżnicowane z uwagi na warunki ekologiczne i środowiskowe. Próba, z uwagi na dobór osób do badań, nie jest w pełni reprezentatywna dla populacji generalnej kobiet w Polsce, zawiera pewną nadreprezentację kobiet zamieszkałych w miastach oraz legitymujących się wykształceniem wyższym i średnim.

Obecna praca jest poszerzeniem i kontynuacją badań opublikowanych w 1989 r. autorstwa B. Hałaczka. Fakt ten rzutuje na kształt obecnej publikacji — autorzy bowiem nie chcą powtarzać pewnych uprzednio poruszonych zagadnień i przedstawiają głównie wyniki badań empirycznych. Mimo, iż w zasadzie rozumiem to stanowisko, to jednak szkoda iż wyniki badań nie są pokazane na trochę szerszym ogólnym tle. W każdym razie uważam iż „Wstęp” powinien się zacząć od bardziej ogólnego krótkiego wprowadzenia w poruszaną w pracy problematykę.

W pracy przedstawiono bardzo dużo szczegółowych wyników (dużo tablic), które są opisane raczej oszczędnie i skrótowo. Postulowałabym rozszerzenie treści opisanych pracy, a nawet pokuszenie się o bardziej rozbudowaną interpretację pewnych danych. Autorzy posiadają bowiem wyniki, które możnaby bardziej wykorzystać. Myślę np. o wzajemnych relacjach między czterema rodzajami dzietności. Możliwość włączyć np. do końcowego rozdziału — wieloczynnikowe uwarunkowania dzietności. W zakończeniu warto byłoby porównać wyniki uzyskane w dawnych i obecnych badaniach. Warto byłoby też rozszerzyć interpretację niektórych innych wyników np. Niezależność dzietności aktualnej od konfliktów w małżeństwie może wynikać z faktu, iż niektóre kobiety uważają, że przyjście na świat dziecka scementuje ich związek. Oczywiście dotyczy to sytuacji gdy konflikty między małżonkami nie są zbyt poważne.

Zrozumiałe jest też, że czynnik ekologiczny ma wpływ na dzietność aktualną i pożądaną a nie na dzietność idealną. Dlaczego jednak nie ma związku z dzietnością planowaną — jak to interpretować?

W badaniach nie stwierdzono związku między ekstrawersją i intro-

wersją a dzietnością. Szkoda iż nie podano jakie były przewidywania autorów i o czym świadczy taki rezultat?

Ciekawe są wyniki dotyczące postaw badanych wobec przerywania ciąży, oceny tego czynu jako zabójstwa, poparcia dla działań Episkopatu w sprawie uchwalenia ustawy o ochronie życia poczętego. Odpowiedzi respondentek nie zawsze są spójne — np. nie wszystkie badane popierające działania Episkopatu uważają, że aktualna ustawa o przerywaniu ciąży jest niesłuszna. Może warto te różne wyniki skorelować i wykorzystać je w odrębnej publikacji. Myślę iż również warto wykorzystać uzyskane informacje dotyczące religijno-moralnych uwarunkowań dzietności do skonstruowania wskaźnika świadczącego iż osoba badana deklaruje się jako wierząca.

Wszystkie uwagi mają charakter polemiki z autorami i nie zmniejszają zalet pracy, którą uważam z wartościową i interesującą.

Dobrohna Wójcik